

ТЕНДЕНЦІЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ ПІДПРИЄМСТВ В СМАРТ-ЕКОНОМІЦІ

TRENDS IN THE TRANSFORMATION OF ENTERPRISE BUSINESS MODELS IN THE SMART ECONOMY

Анотація. Проаналізовано ключові тенденції трансформації бізнес-моделей підприємств у смарт-економіці, включаючи цифровізацію процесів, впровадження інноваційних бізнес-моделей, використання великих даних для прийняття рішень, автоматизацію рутинних завдань, гнучкість та адаптивність до змін, екосистемний підхід та забезпечення кібербезпеки. Аналіз цих ознак дозволяє зрозуміти, як підприємства можуть ефективно інтегрувати цифрові технології та екосистемний підхід для досягнення успіху в умовах сучасної економіки.

Ключові слова: смарт-економіка, бізнес-модель, цифрові інструменти

Abstract. The key trends in the transformation of business models in the smart economy have been analyzed, including the digitalization of processes, the implementation of innovative business models, the use of big data for decision-making, the automation of routine tasks, flexibility and adaptability to changes, the ecosystem approach, and ensuring cybersecurity. The analysis of these signs allows us to understand how enterprises can effectively integrate digital technologies and the ecosystem approach to achieve success in the modern economy.

Keywords: smart-economy, business model, digital tools

У сучасному світі, що швидко змінюється, підприємства стикаються з необхідністю адаптації до нових умов, які диктує смарт-економіка [1]. Ця нова економічна парадигма, що базується на цифрових технологіях, інноваціях та великих даних вимагає від компаній перегляду своїх традиційних бізнес-моделей. Трансформація бізнес-моделей стає ключовим фактором для забезпечення конкурентоспроможності та стійкого розвитку підприємств.

Смарт-економіка характеризується широкомасштабним впровадженням новітніх технологій, що змінюють принципи економічної діяльності та життя людей. Вона сприяє розвитку екосистемного підходу в проектуванні бізнес-процесів, за умов впровадження якого клієнти та партнери взаємодіють у єдиній цифровій екосистемі. Це дозволяє компаніям швидше адаптуватися до змін ринку, підвищувати ефективність та забезпечувати стійкий розвиток. Тенденції смарт-економіки також включають збільшення уваги до соціальних проблем та питань охорони навколишнього середовища, що стає важливим аспектом формування сучасних бізнес-моделей. Аналіз праць науковців [2, 3, 4,

б) дозволив виокремити ключові тренди трансформації бізнес-моделей підприємств у смарт-економіці, серед яких дослідники визначили наступні:

1. *Цифровізація бізнес-процесів*, що охоплює всі аспекти бізнесу, включаючи виробництво, маркетинг, продажі та обслуговування клієнтів і спрямована на використання таких цифрових технологій, як штучний інтелект, великі дані, Інтернет речей (IoT), блокчейн та хмарні обчислення [2].

2. *Формування та активне впровадження в багатьох сегментах економіки інноваційних бізнес-моделей*, які базуються на застосуванні цифрових платформ для обміну інформацією та вибудовування комунікацій. Найбільш поширеною тенденцією є перехід від традиційних бізнес-моделей до *платформних*, які будуються на створенні багатофункціональних додатків для надшвидкої взаємодії між різними учасниками ринку, що дозволяє здійснювати монетизацію через посередництво, масштабованість бізнесу, стимулювання інновацій та забезпечення мережевого ефекту [3].

3. *Застосування технологій аналізу великих даних (Big Data)* для прийняття рішень, прогнозування попиту та оптимізації бізнес-процесів. Аналіз великих даних допомагає виявляти закономірності та тренди, що сприяє точнішому плануванню та підвищенню ефективності. Використання Big Data також дозволяє персоналізувати маркетингові кампанії, покращувати обслуговування клієнтів та знижувати витрати. Крім того, ці технології можуть допомогти в управлінні запасами, оптимізації логістики та підвищенні продуктивності праці [4].

4. *Автоматизація рутинних завдань через застосування штучного інтелекту (AI)*, що дозволяє компаніям значно підвищити ефективність та скоротити витрати. AI виконує завдання, які зазвичай потребують людського втручання, такі як обробка даних, управління запасами та обслуговування клієнтів, що дозволяє співробітникам зосередитися на стратегічних аспектах бізнесу. За оцінками експертів галузі в сфері генеративного ШІ (ChatGPT, MidJourney, RunwayML та ін.), які швидко захоплюють ринок, їхня частка у сфері штучного інтелекту до 2030 року становитиме 43%. При цьому, загальна вартість ШІ-індустрії зросте з \$244 млрд у 2025 році до \$827 млрд у 2030 році [5]. Автоматизація призведе до трансформації ринку праці, при якому 23% компаній прогнозують скорочення робочих місць через впровадження AI при паралельному зростанні попиту на спеціалістів в області AI. За середніми оцінками близько 75% компаній у 2025 році стикнуться з дефіцитом кваліфікованих кадрів у цій сфері [5].

5. *Екосистемний підхід у трансформації бізнес-моделей в смарт-економіці* передбачає створення інтегрованої мережі партнерів, клієнтів та постачальників, які взаємодіють у єдиній цифровій екосистемі. Це дозволяє компаніям швидше адаптуватися до змін ринку, підвищувати ефективність та забезпечувати стійкий розвиток. Екосистеми сприяють обміну інформацією, ресурсами та інноваціями між учасниками, що стимулює колективне зростання та розвиток [6]. Вони також дозволяють компаніям створювати нові джерела доходу, виходити на нові ринки та оптимізувати бізнес-процеси

6. *Кібербезпека* як один з важливіших напрямів зміни бізнес-моделей в цифрову епоху охоплює захист даних, управління ризиками, впровадження інноваційних систем захисту та навчання персоналу. В умовах тотальної цифровізації бізнес-процесів важливо забезпечити конфіденційність, цілісність та доступність даних, а також підвищити обізнаність співробітників щодо кіберзагроз. Використання штучного інтелекту та машинного навчання допомагає виявляти та запобігати кібератакам [7].

Слід зазначити, що саме ці зміни дозволяють підприємствам швидше адаптуватися до викликів ринку, оптимізувати бізнес-процеси, створювати нові джерела доходу та забезпечувати стійкий розвиток у сучасній цифровій економіці. Серед прикладів глобальних компаній, які успішно трансформували свої бізнес-моделі відповідно до принципів смарт-економіки можна зазначити Amazon, Tesla, Alibaba, Netflix, Siemens. Приклад розвитку бізнес-моделі Amazon демонструє унікальні можливості зростання в смарт-економіці. Так, freemium бізнес-модель з мотивацією до оформлення преміум-

підписок забезпечує Amazon додаткові 7,5 мільярда доларів річного прибутку [8]. Успіх Amazon у розширенні своєї сфери діяльності завдяки зосередженню уваги на потребах споживачів є унікальним на сьогодні через диверсифікацію своїх пропозицій клієнтам: як інтернет-магазин Amazon конкурує з Walmart; як онлайн-платформа – з ebay; у сфері онлайн-переглядів з Netflix; як рекламна мережа – з Google. [6].

Висновки. Таким чином, трансформація бізнес-моделей у смарт-економіці зумовлена цифровізацією, автоматизацією та використанням великих даних, що підвищує ефективність і конкурентоспроможність підприємств. Ключовими тенденціями є перехід до платформних бізнес-моделей, екосистемний підхід та зростаюче значення кібербезпеки в усіх сферах діяльності компаній. Успіх компаній у смарт-економіці значною мірою визначається їхньою здатністю впроваджувати інновації та адаптуватися до цифрових змін. Це включає гнучкість бізнес-моделі, швидке освоєння нових технологій (AI, Big Data, IoT), а також створення цифрових екосистем для взаємодії з клієнтами та партнерами. Важливими факторами є стратегічне управління змінами, підвищення цифрової грамотності персоналу та забезпечення кібербезпеки, оскільки без цього навіть найсучасніші інновації можуть не дати очікуваних результатів.

Література

1. Каленюк, . І. С., & Унінець, І. М. (2021). ЕКОСИСТЕМА СМАРТ-ЕКОНОМІКИ В ГЛОБАЛЬНОМУ СЕРЕДОВИЩІ. *Стратегія економічного розвитку України*, 49, 5–20. <https://doi.org/10.33111/sedu.2021.49.005.020>
2. Величко, К., & Цибульська, Е. (2023). ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-МОДЕЛЕЙ КОМПАНІЙ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ У ЦИФРОВІЙ ЕКОНОМІЦІ. *Економіка та суспільство*, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>
3. Войцеховська А. О. Формування нових бізнес-моделей в умовах цифрової трансформації економіки / А. О. Войцеховська, І. А. Ломачинська // Стратегічні пріоритети соціально-економічного розвитку в умовах інституційних перетворень глобального середовища : Матеріали 10 Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листоп. 2022 р.). – Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. – С. 14–17. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-254-1-3>
4. Аналітика великих даних: принципи, напрямки і задачі (огляд) / О.С. Балабанов // Проблеми програмування. — 2019. — № 2. — С. 47-68. DOI: <https://doi.org/10.15407/pp2019.02.047> <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/161487>
5. Бондаренко О. Тренди штучного інтелекту в 2025: як технології змінять бізнес, маркетинг та фінанси // <https://freelancehunt.com/blog/triendi-shtuchnogho-intieliektu-2025/>
6. Яковенко, Я., Білик, М., & Олійник, Є. (2024). ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БІЗНЕС-СТРУКТУР: СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ В ЕПОХУ ІННОВАЦІЙ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ЗМІН. *Економічний простір*, (190), 355-360. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-63>
7. Парадокс кібербезпеки: баланс між інноваціями та захистом в епоху ШІ // <https://www.itbit.com.ua/paradoks-kiberbezpeky-balans-mizh-innovacziyamy-ta-zahystom-v-epohu-shi/>
8. Amazon – statistics & facts. Available at: <https://www.statista.com/topics/846/amazon/> (accessed March 27, 2025).

References

1. Kalenyuk, I. S., & Uninets, I. M. (2021). Ecosystem of the smart economy in the global environment. *Strategy of Economic Development of Ukraine*, 49, 5–20.

- <https://doi.org/10.33111/sedu.2021.49.005.020>
2. Velychko, K., & Tsybulska, E. (2023). Transformation of business models: modern challenges and prospects in the digital economy. *Economy and Society*, (52). <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-52-39>
 3. Voitsechovska, A. O., & Lomachynska, I. A. (2022). Formation of new business models in the conditions of digital economic transformation. *Strategic Priorities of Socio-Economic Development in the Conditions of Institutional Transformations of the Global Environment: Materials of the 10th International Scientific and Practical Conference (Odesa, November 11, 2022)* (pp. 14–17). Lviv-Torun: Liha-Pres. <https://doi.org/10.36059/978-966-397-254-1-3>
 4. Balabanov, O. S. (2019). Big data analytics: principles, directions, and tasks (review). *Problems of Programming*, (2), 47–68. <https://doi.org/10.15407/pp2019.02.047>
<http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/161487>
 5. Bondarenko, O. (2025). AI trends in 2025: how technology will change business, marketing, and finance. Retrieved from <https://freelancehunt.com/blog/triendi-shtuchnogho-intieliektu-2025/>
 6. Yakovenko, Y., Bilyk, M., & Oliinyk, Y. (2024). Digital transformation of business structures: strategic guidelines in the era of innovations and technological changes. *Economic Space*, (190), 355–360. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/190-63>
 7. The cybersecurity paradox: balancing innovation and protection in the era of AI. Retrieved from <https://www.itbit.com.ua/paradoks-kiberbezpeky-balans-mizh-innovacziyamy-ta-zahystom-v-epohu-shi/>
 8. Amazon – statistics & facts. Available at: <https://www.statista.com/topics/846/amazon/> (accessed March 27, 2025).